

[Undervisningsministeren.]

give mig ret i, at når først vi kommer læn- gere ind i den, så er der måske nogle af de problemer, som blev rejst, der er klaret op. Jeg mener, det er meget vigtigt, at vi får denne debat ført til ende, før vi tager videre skridt.

Kaj Hansen (DKP):

For det første mener jeg, at det må være en ministers opgave at sørge for, at en rammelov bliver udfyldt efter de præmisser, der er lagt for rammeloven.

Så vil jeg gerne spørge undervisningsmini- steren, som jo er bekendt med, at denne fol- ketingssamling løber til 30. september 1975: hvad er det, der forhindrer, at dette planlæg- ningsarbejde gennemføres og fremlægges i folketinget inden den 30. september næste år?

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Der er det ene til hinder, at vi skal have denne redegørelse, den debat, vi er i gang med, ført til ende, og vi skal vide, hvor vi står, og når vi når så langt frem, så er vi kommet for langt frem.

(Kort bemærkning).

Kaj Hansen (DKP):

Hvis nu ministeren snakkede lidt mindre og handlede noget mere, så var der håb om, at det også kunne klares i denne samling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behand- ling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør ind- sigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ænd- ring af lov om fritidsundervisning m.v.

(Lovforslag nr. 34. Fremsat 17/10 74).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Orla Møller (S):

Regeringen har lovet et forslag om egent- lig revision af lov om fritidsundervisning engang senere i denne folketingssamling. Alligevel har ministeren fundet det nødven- digt at tage et par detaljer ud af lov om fritidsundervisning til behandling nu. Det kan der måske være nogen rimelighed i, men jeg tror nok, at mit første principielle standpunkt må udtrykkes sådan, at det havde været fortrinligt, om vi sammen med behandlingen af de to hovedsynspunkter, der lægges på bordet i dag, også havde haft lejlighed til at gennemgå alle hovedsyns- punkterne i vores fritidslovgivning.

De to hovedsynspunkter er kort og godt, at der skal være yderligere elevbetaling for deltagelse i aftenskoleundervisningen. Der er ingen i denne sal, der er i tvivl om social- demokratiets standpunkt til dette lovforslag. Da VKR-regeringen i sin tid gennemførte noget lignende, ændrede vi det, da vor parti fik regeringsmagten i 1971. Vi har stadig væk den holdning, at det vil være forkert, ja, nærmest katastrofalt, for det arbejde, der finder sted inden for fritidsun- dervisningen, om dette lovforslag kommer igennem. Det vender, for at sige det på den måde, den tunge ende nedad. Vi ved fra undersøgelser efter det sidste forslag, som blev gennemført af VKR-regeringen, at delta- gerantallet sank meget betydeligt. Der var nedgange på helt op til 35 pct. i visse om- råder af landet. Det går ikke alene ud over dem, som har dårligst råd til at få den un- dervisning, de har lyst til, men det kommer også til at betyde, at en lang række fag, som nogle af os lægger megen vægt på, både på det samfundsmæssige område og på det kul- turelle område, synker i baggrunden.

Ministeren har på et møde i UNESCO i Paris, ifølge referat i Aalborg Stiftstidende den 26. oktober i år, sagt nogle særdeles for- nuftige betragtninger, som jeg glædede mig over. Det blev sagt ved den lejlighed, at re- geringen havde den opfattelse af problemet livslang uddannelse, at der skulle tages hen- syn til voksenundervisningen i samtlige med- lemslande inden for UNESCO. Jeg finder, at der er en temmelig stor uoverensstemmelse mellem så fornuftige principielle betragtnin- ger og det lovforslag, der nu lægges på bor- det.

Jeg kunne også i den forbindelse have lyst

[Orla Møller.]

til at nævne, at ministeren var meget positiv under et spørgsmåls besvarelse i går om arbejdsløses deltagelse i fritidsundervisningen. Skal dette forslag føres igennem, så vil jeg have lov at sige det på den måde, at så er det billigt for ministeren at være positiv over for en deltagelse af netop disse mennesker.

Det sidste forslag om elevstarttallet på 12 vil vi ikke i samme grad i mit parti være afvisende over for, men ønsker i udvalget at få diskuteret nogle detaljer om, under hvilken form det kan føres frem.

Halvgaard (FP):

Dette forslag om ændring af lov om fritidsundervisning betyder 4 ting: nedskæring af budgettet, fordobling af deltagerantallet, krav om fast minimumstarttal og så en forringelse i det hele taget af vilkårene for undervisningen. Det er uheldigt og utilfredsstillende rent pædagogisk set, men indebærer jo naturligvis besparelser, som kan være nødvendige i vores nuværende situation.

Fremskridtspartiets stillingtagen til fritidsundervisningen i det hele taget og specielt til dette lovforslag skal ses på baggrund af de tanker, vi har med hensyn til en fremtidig skolestyrelseslov, hvor hver skole bliver en selvstændig enhed med et bestemt skoledistrikt, og hvor beslutningerne træffes af forældrekredsen eller brugerne af skolen. Hvilke fritidsaktiviteter der tilbydes og etableres inden for den enkelte skoles distrikt, skal naturligvis ikke være afhængig af en lovgivning med besværlige regler for, hvilke fag, timetal og deltagerantal der skal gælde. Skolen er folkets skole og er bygget for at skulle bruges fuldt ud, og lokalerne må stå åbne for alle inden for skoledistriktet, der ønsker at dygtiggøre sig på den ene eller den anden måde. Skolen har til opgave også efter vores mening at organisere fritidsundervisningen og sørge for, at beboernes ønsker imødekommes, naturligvis under forudsætning af, at deltagerne selv afholder de udgifter, der er forbundet hermed.

Den gældende fritidslov er blevet stærkt kritiseret, især for dens indviklede og dyre administration med brugen af skemaer i læssevis og udgifter til annoncering osv., der løber op i store beløb og i alt for store be-

løb. Vi mener, at denne udvikling må bremses. Er en gruppe beboere i et skoledistrikt interesseret i at modtage undervisning, f. eks. i faget tysk, skak eller ligegyldigt hvad, så står deres egen skoles lokaler til rådighed, og deltagerne må afholde de nødvendige udgifter, der er forbundet netop med det kursus, de deltager i, og har selv medansvar og medbestemmelse med hensyn til læreransættelse, materialeindkøb og undervisningens indhold og mål.

Det er efter vores mening fuldkommen urimeligt, at en kreds af beboere skal have ulempe med at udfylde skemaer til både amt og kommune om godkendelse af lærerkræfter, fag og timetal, fordi de ønsker at lære et bestemt fag. I praksis vil vi foreslå, at sådan en skole en eller to gange om året indkalder skoledistriktets kursusinteresserede til et møde på skolen, hvor de så deler sig op i hold efter ønsker. Er der f. eks. 14, der ønsker undervisning i spansk, ja, så må de 14 dele udgifterne til lærere, lys og varme osv. imellem sig. På den måde aktiviseres deltagerne, deres selvbestemmelse og ansvar styrkes, og samfundet spares for unødvendige udgifter. I mange tilfælde vil den enkelte kursusedtager ikke komme til at betale mere, end vedkommende vil komme til at betale, såfremt dette lovforslag vedtages.

Trods afvigelser i visse principielle opfattelser af dette lovforslag vil vi medvirke til et positivt udvalgsarbejde.

Brøndsted (V):

Vi vil senere i denne samling få lejlighed til en dyberegående drøftelse af hele vor fritidslovgivning, og derfor synes jeg, det er rimeligt at se på dette lovforslag som det, det er, nemlig et forslag, der tilsigter en vis besparelse i de offentlige udgifter i forbindelse med fritidsundervisningen.

Den ene ting, der her bliver foreslået, er, at man deler udgifterne i 3 dele, så kommunen kommer til at betale den ene, staten den anden, og den tredje tredjedel er selvbetaling af de deltagende. Jeg tror, vi kan roligt sige, at er undervisningen, som den skal være, så er det en rimelig og en god fordeling, og jeg tror ikke, man kan sige, at den på nogen måde vil virke skadelig for en god fritidsundervisning.

Den anden ting, som jeg for så vidt synes

[Brøndsted.]

næsten er væsentligere, er, at man sætter deltagerantallet til 12, og at man tager disse 12 som tilmeldte ved kursus' start. Det vil betyde, at man er fri for en hel masse skema-føringer ved undervisningens afvikling. Det vil altså sige, at antallet af deltagere, såvel på aftenhøjskoleophold som studiekredshold og interessegruppelhold, skal være 12, og jeg mener, det er en acceptabel holdstørrelse at gå i gang med.

Ligesådan må det også være rimeligt, når der er offentlige investeringer, at der er 25 deltagere i en foredragsrække. Hvis det skal være noget, der er noget værd, så må det også være sådan, at femogtyvetallet let kan holde.

Jeg tror, det er et forsvarligt oplæg. Vi kan anbefale det fra venstres side, og vi vil meget gerne, at vi kan drøfte detaljer under udvalgsarbejdet i den kommende, forhåbentlig korte tid.

Elmholt (RV):

Andre ordførere har redegjort for lovforslagets enkeltheder. Jeg skal derfor ikke gentage dette, blot i denne forbindelse sige, at de to nævnte ting, den forhøjede deltagerbetaling og et starttal på 12 ved oprettelse af hold, kan det radikale venstre give tilslutning til.

I øvrigt forventer vi og vil afvente den lejlighed, der gives, til at give udtryk for vore principielle synspunkter inden for fritidsundervisning, når det af ministeren bebudede lovforslag bliver fremsat.

Men jeg vil alligevel ikke undlade at nævne en enkelt ting. Ministeren afviser i sin fremsættelse at afgrænse de såkaldt hobbybetonede fag i fritidsundervisningen og mener, at alle fag, når de ikke er kompetencegivende, må være hobbybetonede. Det er min opfattelse, at hvis vi skal leve op til vore ideer om den livslange uddannelse og betale de beløb, som denne livslange uddannelse nødvendigvis vil kræve, så må vi nødvendigvis nå frem til en skelnen mellem, hvad der hører under den livslange uddannelse, og hvad der vel kan karakteriseres som praktisk musiske fag til udfyldning af fritiden.

Jeg vil tro, det vil være rimeligt at foretage en kulegravning af dette spørgsmål, så

man kunne finde frem til en fornuftig afgrænsning på dette felt.

Gerda Møller (KF):

I virkeligheden skulle der ikke være anledning til at sige så forfærdelig meget om dette lovforslag, for de besparelser, der er indeholdt i det, er jo et led i den aftale, som de 6 forligspartier har indgået.

Når jeg alligevel har lyst til at knytte nogle bemærkninger til det, så er det navnlig på baggrund af den frygt, der først og fremmest er i vore oplysningsforbund, for, at man igennem det, vi nu foretager os, og også den kommende egentlige revision af fritidsloven, hvor et embedsmandsudkast jo har været ude til debat, dels kommer til at indskrænke oplysningsforbundenes virksomhed, dels kommer til at tage noget af deres pædagogiske ansvar og deres pædagogiske frihed fra dem.

En af de ting, som de frygter, er det, at voksenundervisningen stadig væk ikke kommer til at hvile på det private initiativ. De henviser til, at de i sin tid har haft også den kompetencegivende undervisning under sig, men efter embedsmandsudkastet skal den fra 1. april 1976, tror jeg det er, gå over til amtskommunernes regie, og de føler altså, at noget af deres underlag derved bliver taget fra dem.

Når vi så samtidig går over til bloktilskud, er de altså også lidt nervøse, idet det giver kommunerne en kraftigere styring, fordi de samtidig med bloktilskudsordningen får mulighed for at koordinere, for at begrænse eller for at udvide de enkelte initiativtageres tilbud igennem denne fastsættelse af et minimumstal for deltagerne ved oprettelsen af et hold, som bliver indført.

Dér kunne jeg da godt tænke mig at spørge: hvorfor kunne vi ikke fortsat overlade det til oplysningsforbundene; det har de jo selv administreret ganske udmærket?

Vi ønsker inden for det konservative folkeparti, at vi stadig væk skal have det frie initiativ, og først og fremmest oplysningsforbundene — jeg ved, der er også andre folkelige organisationer, og de skal også have ret til at udfolde sig — de skal stadig væk være grundlaget for al voksenundervisning herhjemme. Vi ønsker også, at vi kommer over til et mere smidigt system end det, vi hidtil

[Gerda Møller.]

har set, og at vi får så lidt bureaukratisk styring som overhovedet muligt, således at vi kan undgå de mange papirer, der trods løfter fra foregående ministre stadig væk findes inden for voksenundervisningen.

Jeg kan ikke lade være at sige til ministeren, at med det nu foreslåede minimumstal ved oprettelsen af hold, med en dispensationsadgang, ja, da har vi altså været ruden rundt, og man kunne jo nok forestille sig, at oplysningsforbundene efterhånden kunne ønske at få lidt mere ro. Vi gennemførte i 1968 et gennemsnitsantal for deltagerne pr. time. I 1971 indførte vi den højere elevbetaling, til gengæld slet ingen kontrol. I 1972 gav et flertal inden for udvalget ministeren bemyndigelse til at fastsætte et mindstegennemsnit, og nu står vi altså i 1974, hvor vi samtidig med, at vi indførte den høje deltagerbetaling — eller højere, vil jeg hellere sige, jeg har ikke noget imod den højere deltagerbetaling — indfører det nye princip med et minimumsdeltagerantal ved oprettelsen af holdet.

Jeg kunne fristes til at spørge ministeren, om denne stadige vekslen fra den ene foranstaltning til den anden nu har givet tilstrækkeligt grundlag for det, der nu skal ske, om man ikke meget hellere skulle have prøvet på, om man kunne have fundet frem til et andet og langt smidigere system, som måske kunne have været mere hensigtsmæssigt, både med henblik på at opnå de tilstrækkelige besparelser, få mindre administration, og også med henblik på at opretholde de private initiativtagere og give dem fortsat deres pædagogiske frihed og ansvar.

Men jeg vil da gerne slutte mit indlæg her med at bede ministeren bekræfte, at det ikke er hendes hensigt at tage mere ansvar og initiativ fra initiativtagerne.

Løna Pedersen (CD):

Dette lovforslag går alene ud på besparelser inden for voksenfritidsundervisningen.

Dog er forberedelseskurser, specialundervisning og erhvervsmæssige kurser ikke indbefattet i forslaget. Vi synes, det er en god idé at stille krav om et mindsteantal deltagere for oprettelse af hold fremfor et minimum for det gennemsnitlige deltagerantal, hvilket krævede betydelig større administra-

tion. Centrum-demokraterne vil medvirke til en hurtig og positiv udvalgsbehandling.

Kristine Holtberg (SF):

Forslaget er ikke et fremskridt, men et tilbageskridt som hele det såkaldte sorte forlig, som det udspringer fra. Under debatten om arbejdsløsheden her fordelene dag bad jeg regeringen om at tage hele det foreliggende udkast til fritidslovgivningen op til en nyvurdering i lyset af arbejdsløsheds-situationen og hele arbejdsmarkedssituationen. Denne opfordring vil jeg gerne have lejlighed til at gentage nu. Vi er netop nu i den ulykkelige situation, at vi har et stort antal af potentielle elever og efterhånden også lærere uden arbejde. Det vil sige, at netop nu er der derfor en umiddelbar mulighed for at foretage en total om-lægning af voksenundervisningen i forbindelse med en omlægning af fritidsloven.

Det er ikke nok, sådan som her i det foreliggende delforslag, at visse sider af fritidsundervisningen spares for direkte forhøjelse af elevbidraget. Det forekommer mig, at den egentlige løsning ligger i at tage alle former for kompetencegivende undervisning ud af denne lovgivning og overføre den til den almindelige skolelovgivning. Det er undervisningens indhold, ikke elevernes alder, det kommer an på. Derefter kunne både lærerne og eleverne nyde godt af bedre, mere betryggende og tilfredsstillende arbejdsforhold på hele dette store og væsentlige område.

Det må i vore dage betragtes som urimeligt, at ikke al form for skoleundervisning er underlagt samme lov. I en arbejdsløsheds-situation er sådanne problemer desværre relativt lette at løse. Der skal både ydes understøttelse, og der er tid til disposition. Det vil uden tvivl være af den største betydning for en kommende udvikling, at vi på denne måde søger at tilbyde opskoling og omskoling, ikke blot til de i egentlig forstand arbejdsløse, men også til dem, der endnu har arbejde, men som ønsker at søge udbygget deres viden og derved skaffe andre arbejdspladser i stedet for dem, de derved frigiver.

Et egentligt tilbageskridt er det, at man nu ønsker at forhøje elevbetalingen — igen, kunne man næsten sige. Det er ganske givet, at netop nye byrder af denne art på en be-

[Kristine Heltberg.]

folkning plaget af inflation og arbejdsløshed i virkeligheden er en alvorlig indskrænkning i forhold til de smukke ord, man så ofte hører både fra partiernes og fra undervisningsministerens side om voksenundervisningen og om den livslange uddannelses fortræffelighed.

Hvis det da i det mindste medførte en besparelse på det af Parkinsonsygen lidende administrative system. Men nej. Kontrollen skal bevares. I virkeligheden skal eleverne derved både betale mere for deltagelsen og via skatterne alligevel bidrage til betalingen af en helt urimelig og latterlig kontrollerende administration.

Ikke mindre betænkelig er jeg over for tanken om disse mindstestørrelser på 12 på de enkelte hold. Dette system vil betyde ikke blot en masse arbejdsspild i forbindelse med selve kontrolapparatet. Lige så slemt eller måske værre er det, at denne ordning vil medføre, at kun de mest gængse og mest banale kurser kan gennemføres. Intet nyt og spændende med få deltagere kan man forvente indført de allerfleste steder i landet. Hvis man derimod benyttede sig af en tilsvarende bestemmelse, men gældende for gennemsnittet af en hel kursusvirksomhed, ville man kunne bruge det princip med gynger og karruseller, altså også med små hold, der i sig selv ville koste mere, hvis der ikke var større hold til at dække ind, således at gennemsnittet bliver det samme. Derved kunne små hold om særlig interessante og nye emner finde deres plads ved siden af de store, alment kendte hold med støt tilslutning.

Der er givetvis mange andre punkter i forslaget, der trænger til en dybere gennemgang, og som jeg desværre må forholde mig meget skeptisk over for.

Nok er jeg skeptisk, men som sædvanlig vil jeg love, at SF vil arbejde sagligt og positivt i udvalgsarbejdet for dog om muligt at få noget ud af dette forslag.

Chr. Christensen (Kr.F):

Der skal ikke herske tvivl om kristeligt folkepartis positive stilling over for fritidsundervisningen. Det er vores opfattelse, at den giver borgerne muligheder for at vedligeholde kundskaber, muligheder for at søge nye, men også muligheder for at holde sig à jour med den samfundsudvikling, som man bør holde sig à jour med. Men nu er det jo sådan, at vores økonomiske situation har tvunget os ind i alvorlige overvejelser angående de offentlige udgifter. Disse overvejelser har ført til, at forligspartierne er enige om en besparelse på omkring 15 mill. kr. på dette område. Når de skal findes inden for dette område, er det vores opfattelse, at ministeren har haft en heldig hånd. Vi erkender, at forberedelseskurser, specialundervisning og erhvervs-mæssige kurser er holdt udenfor, og det noterer vi som noget positivt.

Jeg har haft en vis betænkelighed med hensyn til elevtallet på 12, når det drejer sig om mindre land- og bysamfund. Vi kan ikke se bort fra, at dette tal, sammenholdt med tallet for foredragsrækkerne, der går op på 25 fra de nuværende 20, kan medføre vanskeligheder, og det må ikke være sådan, at mindre bysamfund, mindre landsamfund, bliver handicappet med hensyn til mulighederne for at oprette undervisning.

Når jeg har sagt det, forstår man nok også, at vi udtrykker os meget positivt over for, at ministeren i lovforslaget har taget bestemmelser med om, at i tyndt befolkede egne eller i mindre øsamfund kan det nævnte deltagerantal efter amtsrådets bestemmelse nedsættes til henholdsvis 10 og 15. Vi tror, vi ad den vej kan sikre, trods disse besparelser, at landet får en rimelig lige fordeling på dette område.

Derfor kan vi medvirke positivt til forslaget gennemførelse.

Freddy Madsen (DKP):

Det er sagt tidligere her i dag, at det, vi nu bliver præsenteret for, er en af regningerne fra spareforliget. Borte er nu de høj-

[Freddy Madsen.]

stemte statsministerielle ord om de store skattelettelser, folk får, og den betydning, det har for de enkeltes økonomi. Nu kan vi se, at det er sådan, som vi sagde, allerede dengang vi fik forelagt dette forlig, at der er tale om en lang række asociale foranstaltninger, der skal gennemføres, og at de, som dette forslag viser, hovedsagelig vil ramme dem, som har dårligst råd til at betale, dem, som også får de mindste skattelettelser.

Det er ikke noget ringe antal, det drejer sig om her. Efter hvad der er oplyst, drejer det sig om ca. en halv million voksne mennesker, som deltager i denne fritidsundervisning på den ene eller på den anden måde. Det er set fra statens synspunkt en overordentlig billig foretælse, idet det kun andrager 1 pct. af de samlede udgifter, som staten på nuværende tidspunkt bruger til undervisningsformål.

Det er de svagest stillede, det går ud over. Det er naturligvis først og fremmest mennesker, som har fået en dårlig skoleundervisning, kun har gået 7 år i folkeskolen, og som på et senere tidspunkt i livet finder ud af, at de vil supplere deres uddannelse på forskellig måde, dels for måske at få bedre arbejde, dels for at føre et rigere liv.

Det bliver værre endnu i kraft af de nedskæringer, der foregår i folkeskolen, og dem, der er bebudet. Med en hævelse af klassekvotienterne må man forvente, at undervisningen bliver endnu dårligere, og at der derfor vil blive større behov for en udvidelse af fritidsundervisningen for voksne.

Nu bliver det jo sagt så pænt, at det kun er rimeligt, at folk selv skal betale. Man har indtrykket af, at det mange gange fremføres af mennesker, der overhovedet ikke har nogen forståelse for, at i masser af familier iblandt lavtlønnede, arbejdsløse og andre i vores samfund er selve det at opretholde livet og klare enhver sit så vanskeligt, at det er svært at få penge tilovers til at betale for den slags nødvendige ting, som der her er tale om.

Der er fra forskellig side fremkommet dystre forudsigelser om den nedgang i antallet af deltagere i undervisningen, som vil blive konsekvensen. Det kan naturligvis være svært at skønne over tallet, men ungdomsskolerne siger jo, at det antagelig kommer til at dreje sig om 40 pct.

Det vil betyde et alvorligt tab for samfundet, at disse mennesker, som ofrer deres fritid, ikke får den nødvendige dygtiggørelse, som på mangfoldige måder, selv om det er svært at påvise, også kommer udviklingen af samfundet til gode. Fremfor alt er det naturligvis et alvorligt tab for den enkelte, idet det hæmmer hans muligheder for at føre et rigere og et bedre liv.

For en fuldstændigheds skyld skal det kun nævnes, at det i disse arbejdsløshedstider naturligvis også vil få konsekvenser for en lang række af lærerne ved fritidsundervisningen, men med den klapjagt, der i øvrigt er sat i gang mod lærerstanden, er det vel ikke noget, som tæller væsentligt i argumentationen over for regeringen.

Bestemmelsen om, at der skal være et bestemt antal elever, kan naturligvis diskuteres, men det, vi er bange for, er, at det allerede udviklede bureaukratiske system, som findes omkring fritidsundervisningen, yderligere skal udvikles igennem mere kontrol og den slags. Hvad det vil komme til at koste, har vi ikke rigtig fået noget indtryk af.

Det er som sagt typisk — jeg har sagt det tidligere — at det især er på undervisningssektoren, den nuværende regering fører sig frem med nedskæringer. Os undrer det sådan set ikke længere, men jeg tror nok, der stadig væk ude i befolkningen vil være nogle, der med undren spørger, hvorfor denne regering, udgået fra et parti, der i sin tid slog sig i vejret på fremme af folkeoplysningen, netop har sat så rabiat og så bastant ind også imod fritidsundervisningen.

Flygaard (DR):

Mit partis principielle stillingtagen til det foreliggende område er den, at vi mener, man som voksen og som ung må have krav på at få den uddannelse, som man ikke fik i folkeskolen, eller som man ikke fik i gymnasiet, men at der selvfølgelig må være et vist krav om en holdstørrelse. Den undervisning, der måtte ligge uden for dette område, mener vi det principielt må være op til den enkelte gruppe selv at søge dækket, idet vi dog er af den opfattelse, at man fra det offentliges side bør stille lokaler til rådighed for den pågældende aktivitet.

Til det foreliggende lovforslag vil jeg gerne sige, at vi havde ikke haft noget imod,

[Flygaard.]

hvis tallet 12 var blevet forhøjet til 14 eller eventuelt til 15, men fortsat med en bibeholdelse af dispensationsmulighed for tyndt befolkede egne og øsamfund.

Vi kan også acceptere forhøjelsen af elevbetalingen til 1/3, således at man kommer til at bidrage med et større beløb.

Der er ikke rigtig nogen klar sondring med hensyn til, hvilke fag man kan få godkendt eller ikke godkendt. Der står i ministerens fremsættelsestale, at der skal være tale om seriøs undervisning. Her mener vi egentlig, at den afgrænsning, vi har foreslået, vil være væsentlig klarere.

Jeg vil gerne komme med den enkelte bemærkning til den kommunistiske ordfører, at jeg har lidt svært ved at se, at det foreliggende lovforslag indeholder mere bureaukrati. Jeg synes trods alt, man administrativt med det foreliggende lovforslag har fået en lettelse. Den helt store sociale problematik har jeg også lidt vanskeligt ved at se, når der er tale om at spare 15 mill. kr. Hr. Freddy Madsen talte om, at 500.000 mennesker blev berørt. Det er et spørgsmål om 30 kr.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Må jeg sige tak for den tilslutning, der kom fra flere af partierne.

Jeg kender hr. Orla Møller som en venlig og en fredsommelig mand, og derfor tager jeg også de ord, der kommer fra hr. Orla Møller, på en venlig og fredsommelig måde. Derfor vil jeg heller ikke lægge mig så hårdt på det ord „katastrofalt“, som blev anvendt. For det er jo ikke katastrofalt, det, vi laver her. Det, der er tale om, er, at man blot fører satsen for deltagerbetalingen tilbage til 1/3, som vi tidligere har haft.

Når der nu bliver sagt, at det går meget hårdt ud over den tunge ende, det går ud over dem, der i deres egen skoletid ikke lærte nok og har ønsket at lære mere — og man henviser til et stort tal — så må jeg dertil sige, at det er jo sket på andre områder også: efter at vi mener, vi har fået noget fornuftigt gennemført, ja, så har socialdemokratiet, så snart det kom til, vendt op og ned på det. Der har altså ikke været ret lang tid at bedømme virkningen ud fra. Derfor skal vi være meget varsomme med at hænge os i et eller andet tal, vi kan få

frem. Vi oplever jo altid, når der sker ændringer, at der går en tid, inden man kommer ind i rytmen, og jeg er fuldstændig overbevist om, at havde vi haft længere tid — altså hvis socialdemokratiet ikke øjeblikkelig havde ændret på det, hvad jeg vil mene at de ikke burde have gjort — ja, så ville vi have set, at deltagerbetalingen var steget igen.

Jeg er meget glad for, at hr. Orla Møller også mente, det var en god tale, jeg holdt i UNESCO. Jeg synes netop, der var et vigtigt element i den angående voksenuddannelsen, og jeg mener også, mit synspunkt med hensyn til voksenuddannelsen harmonerer med det, der står i fritidsloven, og med det, der står i det lovforslag, vi lægger frem nu. Jeg kan ikke se, at vi ved en forhøjet deltagerbetaling skulle forhindre nogen i at få en ekstra uddannelse, få ekstra undervisning på de forskellige områder. Når vi tænker på, hvor meget staten og kommunen derudover stiller til rådighed for det enkelte menneske, så er det faktisk et lille beløb, der er tale om, når vi taler om deltagerbetalingen.

Må jeg sige til hr. Halvgaard, at en gang imellem har jeg lidt svært ved at finde logikken i det, der bliver sagt fra fremskridtspartiets side. Jeg troede ærlig talt, inden hr. Halvgaard gik på talerstolen, at noget af det, vi foreslog i lovforslaget, ville man gå med på, fordi det mener jeg dog jeg har hørt fra adskillige medlemmer i fremskridtspartiet før, at man mente, der burde betales noget mere osv. Derfor tager man sig lidt til hovedet, når man hører de ting, som hr. Halvgaard kom frem med. Men jeg forstår altså, at det er de ting, der skal nedfældes i fremskridtspartiets styrelseslov, som vi hørte et uddrag af her fra talerstolen, og så længe vi ikke har et lovforslag liggende på bordet, er det nok lidt svært for os at forstå sammenhængen i det og forstå, at det skulle kunne klare hele det problem. Jeg står altså blot lidt tøvende over for det og kan ikke rigtig se logikken.

Til hr. Elmholt vil jeg sige, at hvad angår de hobbybetonede fag, vil jeg meget gerne være med til i undervisningsudvalget at se noget mere på det. Jeg erkender, at det er faktisk meget svært at skelne: hvad er hobbybetonet, og hvad er ikke hobbybetonet? Men som sagt vil jeg gerne være med til at se på det. Kan vi finde frem til

[Undervisningsministeren.]

noget fornuftigt, så er det helt i orden fra min side.

Til fru Gerda Møller vil jeg sige, at jeg mener ikke, jeg skal bruge min taletid i dag til at kommentere det udkast, der er sendt ud til en revision af fritidsloven. Det er et udkast, der er udarbejdet, som det også blev sagt, på embedsmandsplan, og som der ikke er taget politisk stilling til på nuværende tidspunkt. De fleste af de bemærkninger, fru Gerda Møller kom med, havde jo netop at gøre med disse tanker i udkastet. Men jeg vil da gerne sige, fordi det gik igen flere steder, at jeg er fuldstændig enig med fru Gerda Møller i, at vi bør prioritere det private initiativ meget højt. Også jeg lægger stor vægt på de forskellige initiativtagere på privat basis.

Orla Møller (S):

Jeg havde egentlig tænkt mig, jeg ville være gået på talerstolen for at komme med endnu en venlig bemærkning til undervisningsministeren, fordi der så tydeligt i bemærkningerne til lovforslaget er taget stilling til den diskussion om de hobbybetonede og de mere undervisningsprægede fag, og det var jeg så glad for, men nu går ministeren altså op og lukker op for posen, så vi eventuelt kan komme ud i en vældig diskussion omkring dette.

Jeg er meget uenig i hr. Elmholts bemærkning om, hvor let det skulle kunne være at skelne imellem hobbybetonede fag og egentlige undervisningsfag, og jeg vil også af anden grund være meget energisk modstander af, at man skulle til at pille ved det. Det har igennem alt folkeligt liv i Danmark været overmåde vanskeligt at finde ud af, hvad der egentlig giver inspirationen på en lang række punkter. Jeg vil tro, det vil være meget farligt for alt, hvad der hedder folkelig tilværelse i Danmark, hvis man forsøger at sætte et skarpt skel imellem egentlig undervisning og det, der har med det mere hobbybetonede at gøre.

Jeg må bare konstatere, at undervisningsministeren har altså en anden opfattelse end den, jeg og mit parti har. Vi tror altså ikke på, at denne ændring af tilskuddene kan undgå at give temmelig — nu skal jeg lade være med at bruge ordet katastrofale, men i hvert fald temmelig

dårlige resultater i vort voksenoplysningsarbejde.

Der er et enkelt punkt, jeg godt vil have lov at nævne. Det er spørgsmålet om oplysningsforbundenes situation, for de har sandt for dyden haft meget urolige forhold at arbejde under. Når jeg nævnte spørgsmålet om elevtallet, starttallet på 12, og en eventuel mulighed for at finde ud af en anden ordning på dette, så var det bl. a., fordi jeg håber på, at oplysningsforbundene kunne få en mere rolig situation, måske en administrativt mere behagelig situation, og dermed også besparelser med hensyn til udgifterne ved, at vi siger 12 i gennemsnit af holdene. Jeg tror, fru Gerda Møller var lidt inde på den tanke også. Det ville betyde, så vidt jeg kan se, en vældig lettelse og samtidig give en mulighed for, at også fag, der har eksperimentets karakter og en mere speciel karakter, kunne komme med ind i billedet. Jeg håber, at vi på dette punkt i hvert fald kan få nogle fornuftige forhandlinger i udvalget.

Halvgaard (FP):

Jeg beklager meget, at undervisningsministeren ikke kan se det logiske i mit indlæg, men hun er jo ikke den eneste, der ikke kan se det logiske i fremskridtspartiets program. Særlig på ét punkt vil jeg pointere logikken i vores syn på fritidsundervisningen. Hvor undervisningsministeren er interesseret i at indføre restriktioner med hensyn til timetal, fag og deltagerantal, går fremskridtspartiet ind for, at det står deltagerne frit. Når man kan samles i en gruppe på en skole, så kan man som regel tage stilling til i frivillighed, hvilken lærer man vil have, hvor mange timer man vil have, og hvilket fag man vil have undervist i. Det skal slås fast, at vi er interesseret i, at deltagerne betaler hver sit. Jeg nævnedes i mit indlæg, at det bliver i de fleste tilfælde lige så billigt, når eleverne betaler for hver sit, i stedet for at de betaler til en overadministration — og det gælder ikke alene inden for den almindelige fritidsundervisning, men også inden for AOF og FOF. Der er efterhånden opbygget et administrationsapparat, som koster det hvide ud af øjnene.

Det er jo lærerlønnen, der er den største udgift. Hvem siger, at der skal betales fra

[Halvgaard.]

50 kr. til 70 kr. i timeløn til en lærer? Man kunne udmærket engagere sig med en eller anden håndværker eller en fornuftig mand, som kan lede sådan et kursus. Det er den vej, vi vil, og det er frihedens vej. Det er ikke restriktionernes vej.

Elmholt (RV):

Jeg var i grunden lidt ked af, at hr. Orla Møller havde så meget imod den betragtning, jeg gjorde gældende, om at se at finde en fornuftig sondring mellem fagene inden for fritidsundervisningen. Når jeg har draget det frem, er det af den ene grund, at jeg føler et betydeligt ansvar over for de tanker, som vi ikke mindst fra det radikale venstres side har lagt overordentlig vægt på inden for den livslange uddannelse. Men når vi ved, hvad uddannelse og undervisning koster, og tager vores økonomiske situation i betragtning, så er jeg bange for, at skal vi løse denne opgave, så får vi ikke samtidig råd til at dække ind, som vi hidtil har gjort.

Jeg har taget et pluk og kigget i de brochurer, der er blevet sendt ud fra vore dygtige oplysningsforbund. Når jeg nævner titler som guitarkursus, havekursus, kursus i beatmusik, i slibning af ædle stene, i maling af antikke møbler, i syning af lampeskærme, i yoga, kurser i spændende madlavning fra hele verden, finere madlavning, porcelænsmaling osv., ja, så er det slet ikke for at lægge disse ting for had, for det kan være såre fornuftige ting til at udfylde deltagerens fritid med, men jeg har meget svært ved at forstå, at der igennem disse ting virkelig foregår noget inden for det, vi benævner den livslange uddannelse. Derfor tror jeg, vi er nødt til at skelne på dette område.

Kristine Heltberg (SF):

Jeg er ked af, at jeg ikke fik noget positivt tilsagn fra ministeren om at ville overveje, om det var muligt at foretage en adskillelse, således at den kompetencegivende undervisning kom ind under den normale skolelovgivning. Det forekommer mig, at denne tanke ligger meget nær op ad nogle af de tanker, som ministeren også selv har givet udtryk for ved forskellige lejligheder.

Det glæder mig unægtelig, at der i bemærkningerne til hr. Orla Møller faldt en udtalelse, jeg opfattede som en slags garanti for, at der ikke ville blive foretaget noget katastrofalt. Jeg håber, vi kan opfatte denne udtalelse som dækkende hele undervisningsområdet, det ville være meget betryggende.

Med hensyn til hobbyvirksomheden vil jeg sige, at det forekommer mig overordentlig svært at tage stilling i hvert enkelt tilfælde til, hvad der er mere eller mindre hobbypræget. De berømte eksempler omkring ølbrygning og andre gamle danske folketraditioner forekommer mig netop særdeles egnede til at vise, hvor svært det er at finde en ensartet betragtningsmåde over for de meget forskelligartede former for undervisning, der findes.

Derimod bør kompetencegivende undervisning, dvs. eksamensgivende undervisning, der giver adgang til udøvelse af forskellige former for arbejde, være fri i landet og være en del af vores skolevæsen. Det synes jeg er det helt overordnede synspunkt, specielt i en arbejdsløshedssituation, hvor vi netop har mulighed for at gennemføre noget sådant også med henblik på kommende, forhåbentlig bedre tider. Det vil jeg håbe at ministeren vil se positivt på.

Freddy Madsen (DKP):

Det skal bare være en kort bemærkning til hr. Flyvgaard, der siger: herregud, det er kun 15 mill. kr., og fordelt på en masse mennesker så er det jo ikke så galt. Sådan kan man selvfølgelig tage det. Det er 15 mill. kr. i dag. I går var det mejeritilskuddet, i morgen er det medicintilskuddet, og de samarbejdende partier har jo selv sagt, at når vi når vejs ende, så er det blevet til 7 mia kr. Vi agter at protestere, hver gang man foretager en ny nedskæring, også når det gælder et så vigtigt område som dette, hvor vi mener at nedskæringerne så afgørende har social slagside.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Hr. Orla Møller sagde: lad os for alt i verden lade være med at pille ved de hobbybetonede fag og udelukke nogen. Jeg føler trang til at minde om, at i september 1973, da vi havde en socialdemokratisk regering, udsendte man et cirkulære, som afgrænsede

[Undervisningsministeren.]

emnekredsens på flere forskellige områder, så det kunne altså også ske under en socialdemokratisk regering, at man tog disse ting op til debat.

Når vi taler om disse hobbybetonede fag, skal vi nok være noget varsomme, for selv om vi tager de forskellige programmer fra oplysningsforbund eller andre initiativtagere, så må vi ikke regne med, at alle de emner, der står opført, absolut får stats-tilskud. De står der blot, men ikke alle får tilskud. Derfor taler man nok mere om misbrug, end der er grund til. Flere af de emner, som har været fremme med jævne mellemrum, og som åbenbart er taget frem for at provokere en stillingtagen, får altså ganske simpelt ikke stats-tilskud.

Må jeg blot til fru Kristine Heltberg sige, at skal vi til at tale om at skille den kompetencegivende undervisning ud og lægge den ind under skolen, så mener jeg, at det er så stort et emne, at det er noget af det, vi må se på i udvalget; det kan vi ikke klare her fra talerstolen i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ophævelse af lov om en kartoffelmelsordning.

(Lovforslag nr. 43. Fremsat 18/10 74).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Buchart Petersen (S):

Jeg skal gøre det kort. Lovforslag nr. 43 går ud på at ophæve kartoffelmelsordningen fra 1933, som efter Danmarks indtræden i EF må anses for at have mistet sin betydning, og jeg kan på mit partis vegne derfor tiltræde forslaget.

Kaj Larsen (FP):

Jeg kan på fremskridtspartiets vegne sige, at vi er enige i ministerens forslag og kan tiltræde det.

Raunkjær (V):

Vedrørende forslag til lov om ophævelse af lov om en kartoffelmelsordning skulle der for så vidt ikke være meget at kommentere eller diskutere. Landbrugsministeren er jo konsekvent og ophæver en lov, når der ingen behov er for den længere. Det må være rigtigt. Man snakker så tit om, at vi laver alt for mange love og glemmer at ophæve nogle, tiden er løbet fra. Her er altså en undtagelse.

Jeg vil dog her på falderebet lige sende nogle tanker med på vejen, altså kippe lidt med flaget. Kartoffelmelsordningen blev jo som et resultat af Kanslergadeforliget indført under krisetiden i 1933. Det blev bestemt, at avlerne skulle have 3 kr. pr. tønde kartofler med 17 pct.s stivelsesindhold. Det kan jo i dag synes at være et lavt beløb, men det var virkelig en god håndsrækning til hedebonden, der her fik kontante penge at arbejde med, der kunne bruges til afdrag på kreditforeningsgæld og anden gæld og til at sætte det daglige brød på bordet, og det gav beskæftigelse til forædlingsvirksomhederne.

Produktionen er holdt i gang siden og står i dag, hvor man er kommet ind under Europafællesskabets markedsordninger, som en god indkomstkilde. Der har været nogle drøje år under EFTA, hvor avlerne åbenbart var blevet glemt. Danmark blev lagt åbent for fri import af bl.a. majsstivelse med statsstøtte fra andre lande. Det var i grunden sært, at man overlevede, og det var da også kun, fordi det var en flittig og nøjsom befolkningsgruppe, det drejede sig om, der her blev ramt.

At vi så i modsætning til Holland, der kom med i EF fra starten, ikke har ekspan-deret i ventetiden, er jo en anden sag, men der er ting, der tyder på, at man nu tænker på at indhente det forsømte. Mens Holland — et land på størrelse med Jylland — årligt producerer mellem 400.000 og 500.000 t kartoffelmel, producerede vi herhjemme i 1972-73 ca. 23.000 t. I inde-værende sæson forventer man vi kommer op på en produktion på 40.000 t til en værdi